

Duaal Leren op Proef

Evaluatiestudie van de proeftuinen 'Schoolbank op de Werkplek'

Tussentijdse Rapportering Schooljaar 2018-2019:

Implementatie van de Standaardtrajecten Cases 12-14

Drs. Ward Nouwen

Dr. Annemie Struyf

Prof. Dr. Noel Clycq

**Vlaamse
overheid**

Dit onderzoek wordt mogelijk gemaakt met de steun van de Vlaamse Overheid

Inleiding

Het tussentijds rapport voor het schooljaar 2018-2019 beperkt zich tot de bespreking van de implementatie van de standaardtrajecten voor de nieuwe casestudy's die tijdens het laatste schooljaar van de proeftuinen werden onderzocht. Meer concreet betreft het de implementatie van de standaardtrajecten medewerker fastfood dual, logistiek dual en operator CNC-gestuurde houtbewerkingsmachines dual zoals aangeboden binnen drie verschillende proeftuinscholen. De nieuwe bevindingen met betrekking tot de andere onderzoeksthema's – zoals behandeld in de voorgaande tussentijdse rapporten – worden geïntegreerd in het eindrapport. In deze eindrapportering worden de nieuwe bevindingen voor het schooljaar 2018-2019 afgezet tegen de voorafgaande bevindingen en kunnen zo leiden tot verdieping, verbreding en/of nuancering van de bevindingen uit de voorafgaande tussentijdse rapporten. We opteerden ervoor om de implementatie van de standaardtrajecten die niet eerder werden behandeld als een afzonderlijk document ter beschikking te stellen omdat deze bevindingen vaak specifiek zijn voor een specifiek standaardtraject.

Implementatie van de standaardtrajecten

Medewerker Fastfood dual

In essentie:

- Binnen deze casestudy gebruikt men een document van de sectororganisatie Horeca Vlaanderen als basis om het standaardtraject vorm te geven in een opleidingsplan.
- Leerlingen leren per week twee dagen op school en drie dagen op de werkplek. Gezien de moeilijkheid om werkplekken te vinden voor de leerlingen binnen deze BuSO-opleiding, stelde de aanbieder zich flexibel op wat betreft de werkschema's van de leerlingen. Dit heeft als gevolg dat leerlingen op verschillende dagen les krijgen binnen verschillende klasgroepen op de school.
- De bevroegde case biedt het standaardtraject modulair aan omdat dit het centraal stellen van het leertempo van de leerlingen faciliteert en de kans op zittenblijven verkleint.
- Zowel de mentoren als het schoolpersoneel ervaren dat de te behalen competenties voldoende gedekt worden op de werkplekken. Bovendien kregen de betrokken mentoren ook inspraak bij het bepalen van de volgorde van de te behalen leerdoelstellingen.
- De grootkeuken op school biedt extra leerkansen aan en leerlingen met een specifieke interesse binnen de horeca worden aangemoedigd om een specialisatieopleiding van Horeca Vlaanderen te volgen (vb. barista-opleiding).
- Er wordt meer aandacht gevraagd voor het opdoen van ervaringen bij grotere fastfoodketens. In de ervaring van de trajectbegeleider zouden deze echter terughoudend zijn om leerlingen uit deze BuSO-opleiding leerwerkplekken aan te bieden.

Opbouw van het standaardtraject

Het standaardtraject 'Medewerker Fastfood dual' bestaat uit de volgende clusters:

- Initiatie fastfoodkeuken
- Basistechnieken en -bereidingen fastfood
- Klantencontact fastfoodrestaurant

De proeftuin die deelnam als casestudy voor de opleiding Medewerker fastfood dual aangeboden binnen het buitengewoon secundair onderwijs, baseerde de leerdoelstellingen van het standaardtraject op een opleidingsplan van Horeca Vlaanderen. Dit opleidingsplan dat voornamelijk bestaat uit leeractiviteiten, heeft de school vertaald naar leerdoelstellingen per trimester. Dit opleidingsplan fungeert eveneens als basis voor het evaluatiedocument.

Leerlingen binnen deze case leren twee dagen per week op school en drie dagen op de werkplek. Omdat het voor deze school niet eenvoudig was om geschikte werkplekken te vinden, verschillen de dagen 'leren op de werkplek' tussen de verschillende leerlingen. Om deze reden zitten de leerlingen van de duale opleiding voor de algemene en beroepsgerichte vakken gemengd met leerlingen uit verschillende opleidingen. Dit maakt het moeilijker om de inhoud van de leerstof op school af te stemmen op de leercontext die aan bod komt op de leerwerkplekken.

Wij hebben besloten om geen vaste dagen vast te leggen voor de werkgever omdat we het al moeilijk vonden [om plekken te vinden]. Maar nu zijn we aan het twijfelen; moeten we toch naar vaste dagen gaan waardoor dat je makkelijker inhoud kan geven aan die twee dagen op school. Want nu, die twee dagen op school, zitten zij, ja, in een klas waar dat een leerkracht zes leerlingen heeft die al [...] Ja verschillende vakken van modules zitten en dan komt daar nog iemand bij dat het traject van dual zal moeten volgen en momenteel gaat dat niet.

(Vakleerkracht/ trajectbegeleider, opleiding medewerker fastfood dual)

De afhankelijkheid van beschikbare werkplekken noopt de jongeren om zich flexibel op te stellen en bijvoorbeeld ook op zaterdag en op vroege uren op de werkplek te leren. Deze aanpassing en de combinatie met het volgen van lessen op school is niet altijd evident. De volgende leerling geeft aan vermoeid te zijn door de vroege uren op de werkplek maar ook het vroege uur waarop hij thuis dient te vertrekken om tijdig op de school te geraken.

I: Ben je tevreden met je keuze of heb je er spijt van?

L: Beetje wel, toch een beetje een spijt.

I: En als je spijt hebt, waarom heb je dan spijt?

L: Zoals ik zei van op zaterdag te werken bijvoorbeeld. En ook soms dat ik zo snel vermoeid word. Zeker altijd dat opstaan, een beetje te vroeg. [...] En ook op school dan moet ik denk ik ook om halfzes opstaan of om zes uur.

(Leerling, opleiding medewerker fastfood dual)

Dekking van het standaardtraject

De betrokken aanbieder kiest ervoor om de opleiding Medewerker Fastfood dual – net als alle opleidingen binnen de school – modulair aan te bieden. Dit faciliteert het centraal stellen van het leertempo van iedere leerling en vermijdt zittenblijven.

Al onze richtingen zijn modulair. [...] Dat is meer omdat de leerling dan op eigen tempo kan leren en niet het gevoel heeft van ‘oh, ik moet blijven zitten’. Sommigen doen daar iets langer over maar gaan dat wel halen. Als je met een jaarsysteem werkt en op het einde van het jaar hebben ze dat nog niet gehaald, moeten ze bij wijze van spreken blijven zitten.

(Vakleerkracht/ trajectbegeleider, opleiding medewerker fastfood dual)

Zowel de mentoren als het schoolpersoneel ervaren dat de te behalen competenties van het standaardtraject voldoende gedekt kunnen worden op de werkplek. Een mentor geeft aan dat het opleidingsplan van de aanbieder ook logisch is opgebouwd en geeft aan inspraak te kunnen hebben bij de volgorde van te behalen leerdoelstellingen, zoals de volgende quote aangeeft:

I: Heeft u daar een stem in gehad van “we doen dat liever zo, eerst dit en dan dit”?

M: Ja, ze heeft gezegd van “als je andere ideeën hebt... Want dit is nu mijn basis” dat ze hebben doorgestuurd. Ze zegt als je daar andere ideeën op hebt of je wilt daar iets aan veranderen dan kun je daar wel mee spelen. Maar op zich vind ik het vrij logisch opgebouwd en gemakkelijk.

(Mentor, opleiding medewerker fastfood dual)

De betrokken mentoren voorzien een variatie aan leertaken. Dit gebeurt af en toe noodgedwongen doordat er periodes zijn van gebrek aan personeel.

M: En we hadden nu afgesproken van na de vakantie te beginnen met de warme broodjes, dat hij ook aan het vuur (kan werken). Maar voor de rest doet hij eigenlijk al heel veel. Hij doet mee de groentjes, snijden, de afwas, [...] want wij maken huisgemaakte slaatjes, en dat laten we hem wel al doen. En daar is hij wel heel correct in.

I Dus hij weet al welke ingrediënten?

M: Ja alles hangt gewoon uit, dus hij kan meevolgen. Hij is eigenlijk een beetje gedwongen, niet door mij maar omdat wij onderbemand waren en dat omdat het wat druk was, om overal mee in te springen. Dus bestellingen opnemen doet hij ook.

(Mentor, opleiding medewerker fastfood dual)

Daarnaast biedt deze mentor de kans om zaken die minder vlot gaan voor de leerling samen in te oefenen wanneer er ruimte voor is.

We hebben eigenlijk ook van in het begin gezegd van “kijk als er iets niet goed gaat, of je bent er niet klaar voor. Dan geef je dat aan”. Ik heb hem ook altijd van in het begin ook alles stapje per stapje geleerd en hem ook aangegeven als het niet lukt, dan zeg je het gewoon. En dan kunnen we daar hier op oefenen. Maar eigenlijk dat gaat vrij vlot want hij kan nu alles al.

(Mentor, opleiding medewerker fastfood dual)

De school biedt daarenboven extra leerkansen via de grootkeuken op school. Daarnaast krijgen leerlingen die moeilijkheden ervaren rond een bepaald topic (bvb. hygiëne) of die interesse tonen in een welbepaald thema (bvb. barista), de kans om een extra opleiding van Horeca Vlaanderen te volgen.

Horeca Vlaanderen biedt ook opleidingen aan voor de leerlingen die in de horeca staan heb ik al gezien. Dus we hebben een leerling die heel goed koffie kan maken en daar echt wel interesse in heeft en in een opleiding van barista was. [...] Ze mogen die opleiding ook volgen. Als ze het daar moeilijk in hebben of ergens interesse in tonen en ik denk van ja als ze iets extra kunnen meegeven kunnen ze dat proberen.

(Vakleerkracht/ trajectbegeleider, opleiding medewerker fastfood dual)

Binnen de opleiding op deze school heeft men er momenteel voor gekozen de leerlingen twee jaar op dezelfde werkplek te laten leren. Een mentor geeft specifiek aan hier voorstander van te zijn omdat men investeert in de leerling. Een andere mentor probeert de jongere te laten roteren binnen de onderneming om hem op die manier met zoveel mogelijk facetten in aanraking te brengen.

M: in feite doet hij dat hier nu ook wel. Hij is begonnen met een nieuw koude keuken, vooral de voorbereidingen, we hebben een broodjesbar waar we redelijk wat broodjes per dag hebben, dat hij alles van voorbereiding kan ... de bakjes enz. zodat we kunnen aanvullen, zo van die dingen ...

I: dat hij een keer ook bij jullie kan roteren ...

M: ja, de kassa ... hier kan hij eigenlijk ook wel een beetje doorschuiven.

(Mentor, opleiding medewerker fastfood dual)

Een bedenking die een mentor maakt is dat er binnen de opleiding nog meer aandacht mag gaan naar ervaringen met grotere fastfoodbedrijven. Ook een leerling toonde hier interesse in:

I: Zou je graag op verschillende plekken werken of zou je graag hier blijven opleiding volgen?

L: Ja ook wel iets verschillend dan, om het verschil te zien.

I: Een andere soort zaak bijvoorbeeld? Geen broodjeszaak, of wel een broodjeszaak? In welk soort bedrijf zou je nog willen een opleiding willen volgen? Als je mocht kiezen...

L: In het begin dacht ik eigenlijk aan [fastfoodketen X].

(Leerling, opleiding medewerker fastfood dual)

Het contact dat de trajectbegeleiding legde met een bekende fastfoodketen leidde echter niet tot werkplekken voor de jongeren uit de BuSO-opleiding medewerker fastfood dual. De trajectbegeleider stootte zelfs tot onbegrip vanuit een gerant van de fastfoodketen.

We hebben ook naar [fastfoodketen X] gebeld. Daar is heel hard uitgescholden geweest, echt van "ja wat denkt gij wel, dat je met zo een kinderen [leerlingen met een beperking] naar hier gaat komen?"

(Trajectbegeleider, opleiding medewerker fastfood dual)

Logistiek dual

In essentie

- Volgens schoolpersoneel en mentoren is het standaardtraject erop gericht om breed inzetbare magazijniers op te leiden. Het profiel van magazijnier onderscheidt zich van de functie van logistiek bediende dat eerder zou aansluiten bij de technische opleiding handel. Door voldoende in te zetten op algemene competenties zouden de doorgroeimogelijkheden van de leerlingen binnen de ondernemingen echter wel verhoogd kunnen worden.
- Leerlingen binnen deze case leren doorheen de twee schooljaren twee dagen per week op school en drie dagen op de werkplek.
- De aanbieder koos voor een lineaire aanpak van het standaardtraject om door een afwisseling van taken doorheen de opleiding de motivatie van de leerling te stimuleren. Deze aanpak werd binnen een onderneming niet gevolgd. De leerling dient er aan te tonen het order picken te beheersen vooraleer andere leerkansen te krijgen aangeboden.
- De trajectbegeleiding is bezorgd dat twee opleidingsjaren te ruim gerekend zijn en dat leerlingen hierdoor doorheen de opleiding goedkope werkkrachten kunnen worden. Samen met de werkplekken denkt men er daarom over na om o.a. een extra opleiding voor interne transportmiddelen in te bouwen in de opleiding.
- De mentoren benadrukken het belang van een gratis aanbod van deze opleiding(en) voor interne transportmiddelen (vb. vorklift en reachtruck) voor leerlingen. Samen met de school werd er een oplossing gevonden die de opleidingen gratis maken voor de leerlingen.
- Zowel de leerlingen als de mentoren vragen meer schoolse begeleiding voor wat betreft het omgaan met collega's en (sociaal-emotioneel) handelen op werkplek.
- De trajectbegeleider beschouwt het toepassen van de taalvakken op de logistieke context als relevant, wat volgens dit schoolpersoneelslid verder ontwikkeld zou kunnen worden binnen de school.
- De leerlingen staan open voor ervaringen binnen verschillende werkplekken, maar geven ook aan dat basistaken waarschijnlijk vergelijkbaar zouden zijn tussen ondernemingen.

Opbouw van het standaardtraject

Het standaardtraject 'Logistiek duaal' bestaat uit de volgende clusters:

- Magazijnwerk
- Magazijnorganisatie
- Besturing intern transportmiddel

Het standaardtraject heeft volgens de trajectbegeleider als doelstelling magazijnmedewerkers op te leiden die breed inzetbaar zijn maar zicht tevens onderscheiden van logistiek bedienden.

We willen bereiken dat die mannen kunnen 'order picken', 'heftrucken', 'reachtrucken' en hun papieren kunnen invullen. Maar het Logos niveau, dat is de beroepssector van de logistiek bedienden, als je daar zit, zit je op het niveau van leerlingen zes handel. We leveren echt magazijnmedewerkers af hé.

(Vakleerkracht/ trajectbegeleider, opleiding logistiek duaal)

De jongeren in deze opleiding leren twee dagen op school en drie dagen op de werkplek. De leerlingen geven aan dat het in het begin moeilijk was om zich aan te passen aan dit nieuwe ritme. Zij hoeven geen overuren of weekendwerk te doen, maar de vrije woensdagnamiddagen vallen wel weg, wat een nadeel is in vergelijking met de niet-duale variant geeft een leerling aan:

Ja ik vond het in het begin wel wat moeilijker, ondertussen ben ik er wel al aan gewend, alleen vind ik het nog wat jammer dat de woensdagnamiddag nu wel weg is, dat is wel een nadeel. [...] Dat is wel het enige dat ik een klein beetje mis, maar andere dagen heb ik daar geen last van, en van het vroeg beginnen heb ik ook geen last.

(Leerling, opleiding logistiek duaal)

Een mentor vindt het een meerwaarde dat er bij de duale opleiding in vergelijking met stages binnen het voltijds onderwijs meer tijd per week is voorzien om zaken op de werkplek aan te leren, en dat gedurende het hele schooljaar. Omwille van deze grotere tijdsperiode geeft de mentor expliciet aan bereid te zijn meer energie te stoppen in een leerling die een duale opleiding volgt, ook wanneer het initieel wat minder vlot verloopt.

De grootste verschillen zijn dat je uiteraard een grotere tijdsperiode hebt, waarin je je leerling kan opleiden. Anders is het vaak voor een periode van een half schooljaar of een aantal maanden, in een blokstage. Met duaal leren weet je dat je twee jaar hebt, daar ga je toch heel anders mee om qua opleiding. Een stagiair komt een kijkje nemen in het bedrijf om het zomaar te zeggen. Die wil je ook verschillende facetten van het bedrijf laten zien in een korte periode. Met duaal leren ga je er al vanaf dag één mee om dat die leerling inderdaad na twee jaar ergens naartoe werkt, dat die volledig in de markt, kant en klaar opgeleid is en daardoor elk facet dat je ook wil laten zien, daar neem je meer tijd voor. [...] Die tijd heb je ook, je weet dat hij drie dagen in de week komt.

(Mentor, opleiding logistiek duaal)

De aanbieder koos ervoor om de opleiding lineair aan te pakken. De argumentatie is voornamelijk gestoeld op het aanbieden van afwisseling van taken in de werkcontext, wat volgens de vakleerkracht belangrijk is om de leerlingen gemotiveerd te houden binnen de logistieke sector.

Wij werken niet modulair. Ik vind dat moeilijk hoor [modulair werken]. Ik kan mij niet voorstellen dat je tegen je werknemer... Bijvoorbeeld bestuurder interne transportmiddelen. Dan moet die bijvoorbeeld alleen maar een periode met de toestellen rijden. Dat is als eerste heel saai voor de leerling. Ik hoor dat hij [leerling] niets liever heeft dan afwisseling, want hij mag vandaag order picking doen en morgen mag hij weer dat doen. Dan denk ik van: oké, dat kan je toch niet modulair? Ik kan me voorstellen dat dat in bepaalde andere sectoren wel het geval is, maar in de logistiek vind ik dat modulaire een hele moeilijke.

(Vakleerkracht/ trajectbegeleider, opleiding logistiek duaal)

Dekking van het standaardtraject

Hoewel het standaardtraject niet modulair is opgebouwd, wordt de opleiding op een specifieke werkplek wel eerder zo opgebouwd. Zo kiest een mentor ervoor om de leerling eerst het 'orderpicken' eigen te maken voordat hij andere taken op zich mag nemen zoals bijvoorbeeld de verzending en ontvangst van goederen en het besturen van een vorklift of reachtruck. De trajectbegeleider is het niet eens met deze aanpak en ziet het dan ook als een belangrijke taak van de school om er op toe te zien dat alle competenties – bij voorkeur afwisselend – aan bod komen op de werkplek.

Er wordt alles aangeboden, alleen is dat een insteek van de logistiek manager van "ze moeten zich eerst bewijzen in dat orderpicken. En dan pas kan de rest." Dat is zijn insteek. En ik heb gezegd: dat is goed, ik wil daarin mee gaan, maar tot nieuwjaar, dan stopt het. Dan moet er iets anders komen.

(Vakleerkracht/ trajectbegeleider, opleiding logistiek duaal)

Daarnaast is de trajectbegeleider binnen deze case bezorgd dat twee volledige opleidingsjaren te ruim zijn voor het standaardtraject en dat leerlingen daarom na verloop van tijd eerder een goedkope werkkracht worden in plaats van dat zij effectief nog nieuwe zaken aanleren.

Wat mij stoort is dat we gaan moeten rekken en trekken om ze twee jaar bezig te houden om ze niet als goedkope werkkracht te gaan gebruiken, want daar gaat het op neerkomen als ze op de duur volleerd zijn. De mannen van 7 logistiek bijvoorbeeld, die doen twee dagen per week stage. Die zijn na een jaar helemaal volleerd.

(Vakleerkracht/ trajectbegeleider, opleiding logistiek duaal)

Dezelfde mentor geeft aan dat een specifieke truck opleiding eventueel wel een interessante invulling zou zijn voor het tweede opleidingsjaar. Vooral een reachtruck opleiding is volgens beide mentoren relevant omdat er veel vraag is naar reachtruck bestuurders. Een andere mogelijke leeropportunity

doet zich volgens de mentor voor in een aparte bedrijfssite binnen zijn onderneming waar er veel met voeding gewerkt wordt, al betwijfelt hij of hier een volledig extra jaar voor nodig is.

In die twee jaar is een elektrisch transpalet ook al voldoende dus dat zouden we al hebben afgevinkt op dit moment. Heftruck is een activiteit die wij niet zo heel veel doen, maar reachtruck weer wel dus dat is zeker weer iets interessants om dan in het tweede jaar mee te nemen dus in die optiek is een tweede jaar wel interessant, maar gaan we puur naar magazijnier wat hij daar moet afvinken, hoe hij met documenten en het laden en lossen van trailers, de activiteiten die hier veel gedaan worden, dan zou dat denk ik wel voldoende zijn. Nu is het wel zo dat wij nog een andere site hebben waar we een andere soort producten hebben en daar werken we ook heel veel met voeding. Dat is wel een heel andere aanpak, de producten zijn gevoelig aan temperaturen, we moeten helemaal anders werken, de leveringen gaan ook anders, maar of dat dan ook nog eens een jaar waardig is?

(Mentor, opleiding logistiek dual)

De tweede mentor benadrukt dat het belangrijk is dat de opleidingen voor interne transportmiddelen gratis aangeboden worden. In het verleden dienden leerlingen zelf een behoorlijke som te betalen om deze te kunnen volgen. Vanuit een samenwerkingsverband tussen de school en de twee leerondernemingen wordt intussen een gratis vorklift- en reachtruckopleiding aangeboden.

De heftruck opleiding doen ze bij ons en die reachtruck opleiding doen ze daar [bedrijf X]. Het examen wordt afgenomen door een onderneming van hier in de buurt. In die zin is dat gratis voor de leerlingen, want in het verleden hebben we gezien dat in de zevende logistiek, als de school die opleiding moet organiseren dan kost dat de leerling 500-600€. Daarvan hebben we gezegd "eigenlijk vind ik dat niet verantwoord" en hebben we daar zelf een oplossing voor gezocht omdat wat dragelijker te maken.

(Mentor, opleiding logistiek dual)

In het volgende citaat geeft dezelfde mentor aan dat ondernemingen een verantwoordelijkheid dienen op te nemen bij het aanbieden van de opleidingen. Het feit dat het gaat om een knelpuntberoep speelt hierin een rol. Tegelijk vindt hij dat ook het onderwijs een prioriteit moet maken van het aanbieden van een gratis truck-opleiding binnen deze logistieke opleidingen.

Je kunt niet als onderneming aan de kant zitten en zeuren dat er geen geschoolde arbeiders zijn en aan de andere kant zelf geen inspanningen doen. Dus in die zin willen wij dat onderwijs wel stimuleren en daarin meegaan. Alleen zien we op sommige momenten dat die gelden die moeten besteed worden niet altijd op de juiste manier... Die opleiding van heftruck en reachtruck, zie dat dat voor die jongens gratis is. Ik bedoel als ik een jonge gast ben van 17 jaar en ik moet 500€ op tafel leggen... Dan is de rekening rap gemaakt. Reachtruck chauffeur bijvoorbeeld is een redelijk groot knelpuntberoep.

(Mentor, opleiding logistiek dual)

Voor wat de beroepsgerichte leerstof op school betreft geven zowel de leerlingen als één mentor aan de noodzaak te voelen om meer schoolse begeleiding te krijgen met betrekking tot het omgaan met collega's en handelen op werkplek.

Ik vond wel dat we een dagje meer school mochten inrichten want soms als ik daar dingen zie dan weet ik niet wat ik daarmee moet doen omdat ik het dan op school nog niet gezien heb. Op school hebben we het ook niet echt over het werken en de manier van doen, het omgaan met collega's, manier van handelen en zo van die dingen.

(Leerling, opleiding logistiek dual)

Ik weet natuurlijk niet wat dat ze in die school doen. Wat ik wel zie, iets dat ze kunnen bijleren is dat de school toch nog wat tips geeft i.v.m. "Hoe moet ik mij nu gedragen op een werkplek?", "Wat moet ik doen en wat moet ik niet doen?" en de vragen die ze hebben die ze hier niet durven stellen, dat ze toch nog op school kwijt kunnen. Het is een klankbord en dat is op zich wel goed voor die mannen.

(Mentor, opleiding logistiek dual)

Het inzetten op algemene vakken binnen het standaardtraject wordt relevant bevonden om leerlingen voldoende basiskennis mee te geven indien zij later zouden doorgroeien tot logistiek bediende, zo beargumenteren beide betrokken mentoren:

Ik denk dat dat zeker een belangrijk aspect is [algemene kennis in talen en wiskunde]. Je begint hier bij wijze van spreken als je klaar bent als magazijnier, dat betekent dan vaak als een orderpicker bijvoorbeeld, maar de orderpickers die groeien vaak door, zeker de mensen die al logistieke school hebben genoten, door naar verantwoordelijke, die moeten kunnen e-mailen, die moeten documenten kunnen lezen en behandelen en uiteraard rekenen, dat zijn competenties die vind ik zeker behandeld moeten worden. Ja, absoluut, weten hoe je een e-mail fatsoenlijk moet sturen, de puntkomma kennen om het heel simpel te zeggen.

(Mentor, opleiding logistiek dual)

De taalvakken zouden volgens de trajectbegeleider wel nog meer toegepast kunnen worden op de logistieke context zoals de volgende quote aangeeft:

Ik vind Nederlands tot daaraantoe, maar bij dat Frans en Engels, dat ze daar maar vooral op het logistieke toepassen. Nu Duits hebben ze nog niet. Nu gaan we zien of we dat volgend jaar een uurtje in het zesde gaan introduceren. Maar dat is noodzakelijk gewoon om toch voeling te hebben. En dan is het belangrijk dat de collega's weten waarover dat ze spreken. Het is daarom dat ik in het begin van mijn loopbaan logistiek ook die bedrijfsstages gaan doen ben.

(Vakleerkracht/ trajectbegeleider, opleiding logistiek dual)

De leerlingen binnen deze specifieke case zouden het een meerwaarde vinden om ervaring op te doen binnen verschillende werkplekken maar geven aan dat de basis, bijvoorbeeld voor het orderpicken, waarschijnlijk hetzelfde zou zijn binnen verschillende ondernemingen.

In essentie

- De competentieopvolging binnen deze casestudy werd deels gebaseerd op een leerplan dat specifiek voor de duale opleiding werd ontwikkeld door de onderwijskoepel en is afgestemd op de opvolg- en evaluatiecriteria ontwikkeld door de sectororganisatie Woodwize.
- Leerlingen binnen deze case leren twee dagen per week op school en drie dagen op de werkplek. Omdat de leerlingen gedurende het hele schooljaar drie dagen op de werkplek zijn, kunnen zij het hele proces van een houtbewerkingsopdracht doorlopen, wat meestal niet mogelijk is tijdens een stage.
- De algemene vorming (PAV) is niet afgestemd op de werkcontext van de leerlingen. De leerlingen zitten voor de algemene vakken samen met leerlingen uit andere opleidingen.
- De beroepsgerichte vorming op school wordt sterk toegepast op de werkplek. De vakleerkracht probeert hierbij zoveel mogelijk te differentiëren, onder meer naargelang de types en besturingsystemen van de verschillende CNC-machines. Dit vormt echter wel een uitdaging voor de vakleerkracht en kan zeker bij een verdere groei van het aantal leerlingen in de opleiding voor problemen zorgen.
- De bevroegde mentoren ervaren dat de leerlingen bij aanvang te weinig basiskennis hebben over CNC-machines en suggereren om eerst een basis aan te bieden via de aanbieder.
- De ruimte die er binnen de werkplek is om extra of uitdiepende leeransen te bieden bleek sterk afhankelijk te zijn van interne deadlines binnen de productie van de ondernemingen.

Opbouw van het standaardtraject

Het standaardtraject van het specialisatiejaar BSO 'Operator CNC-gestuurde houtbewerking duaal' bestaat uit één gelijknamige cluster. De vakleerkracht baseerde zijn opleidingsplan op een leerplan dat specifiek voor deze opleiding werd ontwikkeld door de onderwijskoepel en is afgestemd op opvolg- en evaluatiecriteria ontwikkeld door de sectororganisatie Woodwize. De leerkracht gaf echter aan dat hij het leerplan pas laattijdig had ontvangen en daarom zelf al veel van de vertaalslag had gemaakt.

Leerlingen binnen de bestudeerde case leren twee dagen op school en drie dagen op de werkplek. De leerlingen vinden deze verhouding goed. Ook volgens de vakleerkracht is dit een goede verhouding, op voorwaarde dat de werkplek voldoende leeransen biedt en zijn rol voldoende opneemt.

Als ze effectief op het bedrijf ook kennis kunnen opdoen, dan is dat zeer goed. Maar we hebben ook iemand die mij aansprak van; "Ik mag hier toch niets doen". Ik heb zo iets van; in dat geval zou het beter omgekeerd zijn. [...] Als de werkplek het serieus neemt en alles goed opvolgt vind ik dat een goede verhouding.

(Vakleerkracht, opleiding CNC-gestuurde houtbewerkingsmachines duaal)

Eén van de mentoren vindt het een voordeel dat leerlingen uit de duale opleiding drie dagen op de werkplek aanwezig zijn omdat zij op deze manier het hele proces van een houtbewerkingsopdracht kunnen doorlopen.

Drie dagen per week dat hij hier is, over het hele jaar. Anders [bij stages] is het ofwel twee weken aaneensluitend, 2-3-4 weken aaneensluitend of elke week een dag. Bij elke week een dag zien ze nooit een volledig proces van iets. Bij ons is dat maatwerk, meubels en keukens. Dus als ze elke maandag komen, is het mogelijk dat ze enkel zien hoe iets gezaagd wordt, maar zien ze niet waarom iets zo gezaagd wordt.

(Mentor, opleiding CNC-gestuurde houtbewerkingsmachines duaal)

Dekking van het standaardtraject

Binnen de casestudy wordt de algemene vorming (PAV) niet afgestemd op de beroepscontext van de leerlingen. De leerlingen merken zelf op dat dit niet zo éénvoudig is omdat ze voor deze algemene vakken samenzitten met leerlingen uit andere – vaak heel uiteenlopende – opleidingen binnen hetzelfde Centrum Deeltijds Onderwijs. Ze geven aan dat ze het vak vooral geen meerwaarde vinden omdat het herhaling is. Al de leerlingen stroomden dan ook in vanuit de voltijdse beroeps- of technische afdeling van dezelfde secundaire school.

L1: Bij PAV houden ze hun eigenlijk aan bundeltjes en dat gaat over dingen die niet veel te maken meer hebben met ons vak, zo Nederlands en taal en wiskunde en zo maar ik vind dat ja, als je dat al een keer gezien hebt, dat je dan weer van nul moet beginnen.

L2: Ik vind die basiskennis wel belangrijk zo, van verschillende ..., maar niet dat dat nog een keer terugkomt.

(Leerlingen, opleiding operator CNC-gestuurde houtbewerkingsmachines duaal)

Het leren werken met de CNC-machine en de gerelateerde programma's ervaren de leerlingen als nieuwe leerstof. Daarnaast wordt de beroepsgerichte vorming op school toegepast op de specifieke werkplek en probeert de vakleerkracht zoveel mogelijk te differentiëren. Dit vormt wel een uitdaging voor de vakleerkracht omdat de leerlingen allen met andere CNC-machines werken op hun werkplek en de vakleerkracht initieel niet met alle types en besturingssystemen vertrouwd is.

I: Probeert u de inhoud in de klas een beetje aan te passen aan de machines en de problemen die leerlingen ondervinden?

V: Met vier is dat te doen. Maar er zijn nog verschillende machines, types, die erbij komen, een andere sturing. Ik ga niet zeggen, zes mensen, als je op eenzelfde bedrijf zit met hetzelfde machine is dat makkelijker. Als je er drie hebt met drie verschillende bedrijven.

(Vakleerkracht, opleiding operator CNC-gestuurde houtbewerkingsmachines duaal)

Beide bevroegde mentoren ervaren dat de leerlingen nog te weinig basiskennis bezitten over de CNC-machine en suggereren dat zij beter eerst een basispakket zouden krijgen op de school, alvorens te starten met het werkpleklernen. Ze erkennen verder dat het afstemmen met wat op de school wordt aangeleerd nog een zoekproces is omdat dit het eerste schooljaar is waarbinnen deze opleiding binnen de school duaal wordt aangeboden.

M: Het belangrijkste is dat hij achtergrond heeft van het 'houtgegeven', en dan afhankelijk van hoe dat de onderneming werkt is het interessant dat hij eerst weet hoe een CNC-machine in elkaar zit. Wat dat wat is. Ik denk dat het ideaal is als je in september begint met de schoolse opleiding, en dan bijvoorbeeld na een maand, oktober, naar de werkplek gaat. Dat is het ideale.

(Mentor, opleiding CNC-gestuurde houtbewerkingsmachines dual)

Leerlingen binnen deze case zijn gebonden aan één onderneming gedurende het volledige specialisatiejaar. De trajectbegeleiding is geen voorstander van het laten roteren van leerlingen tussen verschillende ondernemingen. Deze argumenteert dat leerlingen voldoende tijd nodig hebben om zich in te werken in de onderneming en met de specifieke CNC-machine. Daarnaast erkent hij ook dat het vanuit het bedrijf een investering is in de leerling.

Ja, ik ben daar niet zo'n voorstander van [leerlingen laten roteren] omdat ik het ook belangrijk vind, zoals ik al zei, die jongere moet vertrouwen hebben, die komen daar toe en dat duurt even voordat ze geacclimatiseerd zijn en vooraleer ze de mensen kennen, de machines kennen, en werkgevers investeren daar ook wel in.

(Trajectbegeleider, opleiding CNC-gestuurde houtbewerkingsmachines dual)

Ten slotte, is de ruimte die er binnen de werkplek is om extra leerkansen te bieden sterk afhankelijk van interne deadlines, zoals de volgende leerling aangeeft:

I: En kan je dat in je eigen onderneming ook opsturen van kijk ik zou graag dit wat meer leren, is daar ruimte voor of is dat iets dat voor de onderneming gewoon niet gaat?

L: Dat is moeilijk, dat is ook te zien hoe druk het is in feite, als je met deadlines zit van dat project moet af zijn en dat moet gedaan zijn, ja ik ga hier eens een dagje verlof pakken en ik ga hier een opleiding gaan volgen, dat gaat niet. Als het project gedaan is en er is niet direct een volgend project, dan zit er wel wat tijd tussen, dan kan je dat wel eens iets proberen als er niet zo veel werk is.

(Leerling, opleiding operator CNC-gestuurde houtbewerkingsmachines dual)